

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
POLICIJA

**POROČILO O UPORABI PRISILNIH SREDSTEV IN NAPADIH NA POLICISTE V
LETU 2013**

Ljubljana, marec 2014

UVOD

V Službi generalnega direktorja policije GPU smo pripravili poročilo o uporabi prisilnih sredstev in napadih na policiste v letu 2013. Statistične podatke smo pridobili iz računalniške evidence dne 11. 2. 2014.

1. UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

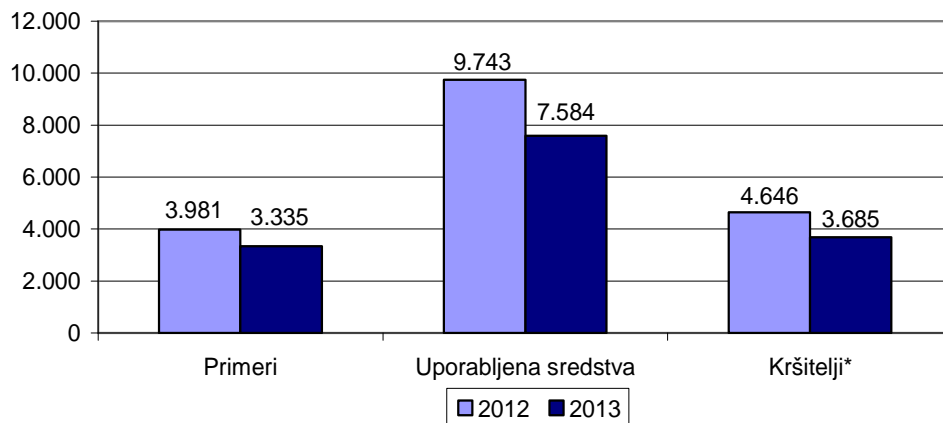
1.1. Obseg in vrste uporabljenih prisilnih sredstev

Leta 2013 so policisti v 3.335 (3.981) primerih zoper 3.685 (4.646) kršiteljev¹ uporabili 7.584 (9.743) različnih prisilnih sredstev.

Število uporabljenih prisilnih sredstev se je v primerjavi z letom prej² zmanjšalo za 22,2 %, število primerov, ko so policisti uporabili prisilna sredstva, se je zmanjšalo za 16,2 %, število kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, pa se je zmanjšalo za 20,7 %.

Vodje enot so ocenili, da je bilo od skupnega števila 7.584 zakonito in strokovno uporabljenih 7.562 prisilnih sredstev, 15 zakonito, vendar nestrokovno, za 7 pa ocena uporabe na dan pridobitve statističnih podatkov še ni bila vnesena. Policisti tako nobenega prisilnega sredstva niso uporabili nezakonito, nestrokovno pa so uporabili 15 prisilnih sredstev. Delež zakonito in strokovno uporabljenih prisilnih sredstev znaša 99,7 % (99,5 %).

Uporaba prisilnih sredstev

* Osebe, zoper katere so bila uporabljena prisilna sredstva.

¹ Kršitelji so vse osebe v postopkih.

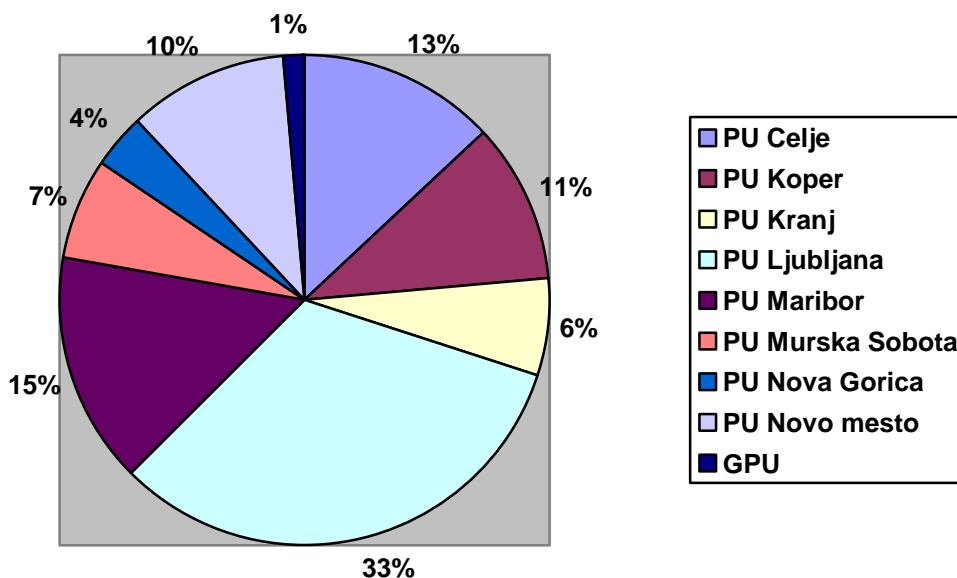
² Uporabljeni podatki za leto 2012 so bili pridobljeni iz računalniške evidence 24. 1. 2013.

Uporaba posameznih vrst prisilnih sredstev in opozorilnega strela po enotah v letu 2013

	SV	TS	PR	PAL	SP	PUV	Skupaj
PU Celje	390	568	26	4	1	1	990
PU Koper	342	406	48	9	1	2	808
PU Kranj	289	177	5	4	-	2	477
PU Ljubljana	1.236	1.163	45	7	-	5	2.456
PU Maribor	470	663	24	17	-	-	1.174
PU Murska Sobota	177	255	48	20	-	4	504
PU Nova Gorica	104	167	1	1	-	-	273
PU Novo mesto	410	348	28	7	1	-	794
GPU	62	39	4	3	-	-	108
Skupaj	3.480	3.786	229	72	3	14	7.584

Legenda: SV - sredstva za vklepanje in vezanje, TS - fizična sila, PR - plinski razpršilec, PAL - palica, PS - plinska in druga sredstva za pasivizacijo, VC - vodni curek, KON - konjenica, PMV - posebna motorna vozila, SP - službeni pes, PUV - sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev, OS - opozorilni strel, SO - strelno orožje

Deleži uporabe prisilnih sredstev po policijskih enotah v letu 2013

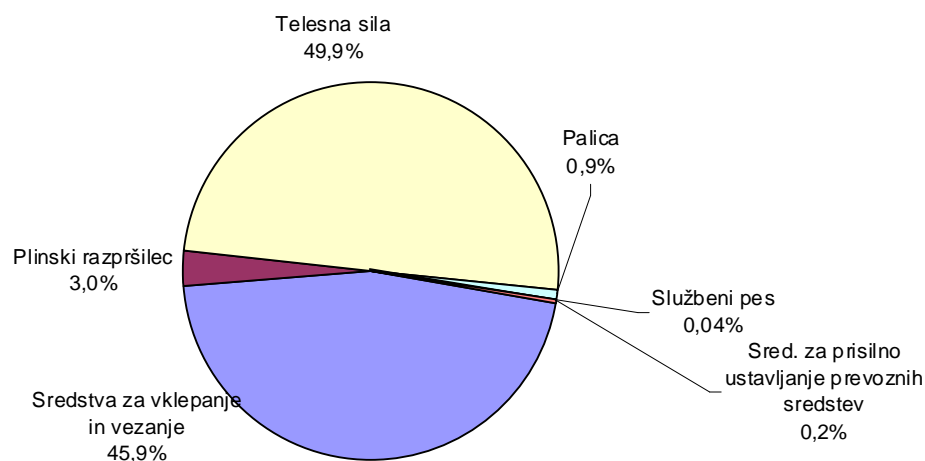

Iz grafa je razvidno, da so leta 2013 največ prisilnih sredstev uporabili policisti PU Ljubljana (33 %) in Maribor (15 %), najmanj pa policisti PU Nova Gorica (4 %). Delež uporabe prisilnih sredstev policistov NOE GPU je bil 1 %.

Uporaba prisilnih sredstev in opozorilnega strela

Vrsta prisilnega sredstva	2012	2013
Sredstva za vklepanje in vezanje	4.006	3.480
Telesna sila	4.954	3.786
Plinski razpršilec	379	229
Palica	280	72
Službeni pes	26	3
Sred. za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev	20	14
Konjenica	1	-
Vodni curek	2	-
Plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo	68	-
Strelno orožje	1	-
Opozorilni strel	6	-
Skupaj	9.743	7.584

Deleži uporabljenih vrst prisilnih sredstev v letu 2013

Največkrat je bila uporabljena telesna sila ter sredstva za vklepanje in vezanje, uporaba drugih prisilnih sredstev pa je bila manj številna. Od telesne sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi – 2.863-krat. Strokovni udarci so bili uporabljeni – 62-krat, strokovni meti – 104-krat, strokovni pritiski – 35-krat, drugi načini uporabe fizične sile pa – 722-krat. Strelno orožje v letu 2013 ni bilo uporabljeno, niti ni bil izstreljen opozorilni strel.

1.2. Uporabljena pooblastila

Policisti so prisilna sredstva najpogosteje uporabili pri pridržanju (3.381-krat), dajanju ukazov (1.713-krat), prijettu (551-krat), privedbi (494-krat), asistenci (368-krat), ugotavljanju identitete (270-krat), varnostnem pregledu (95-krat) itn.

1.3. Delovna področja in oblike dela

Največkrat so policisti prisilna sredstva uporabili pri vzpostavljanju javnega reda, in sicer 3.837-krat, 1.887-krat pri preiskovanju kaznivih dejanj, 924-krat pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa, pri spremljanju in izročanju oseb 417-krat, pri obravnavanju dogodkov 414-krat, pri mejnih zadevah 81-krat, pri preventivni dejavnosti 18-krat in pri varovanju oseb 6-krat.

Glede na oblike dela so policisti največkrat uporabili prisilna sredstva pri intervenciji (3.745-krat), patroljiranju (1.666-krat), asistenci (375-krat), pri aktivnostih PPE (270-krat), pri drugih oblikah dela pa manjkrat, uporabljena pa so bila predvsem milejša prisilna sredstva.

Uporaba posameznih prisilnih sredstev glede na obliko dela

Vrsta prisilnega sredstva	Aktivnost PPE	Asistenca	Blokada	Dežurstvo	Intervencija	Opazovanje	Patroljiranje	Poostren nadzor	Varnostna - zaključna akcija	Drugo	Skupaj
Sred. za vklepanje in vezanje	47	126	8	22	1.405	39	824	36	120	853	3.480
Telesna sila – strokovni prijemi	63	187		5	1.707	51	585	49	34	182	2.863
Telesna sila – strokovni udarci				1	38	1	16			6	62
Telesna sila – strokovni meti	1	1			61	3	30	1	1	6	104
Telesna sila - strokovni pristiski		1			22		8		1	3	35
Telesna sila - drugi načini	44	49		4	408	4	144	7	5	57	722
Palica	37	1		1	18	1	2			12	72
Plinski razpršilec	78	9		1	85	1	44		2	9	229
Plinska in druga sredstva za pasivizacijo											0
Sred. za prisilno ust. prev. sred.		1			1		11		1		14
Konjenica											0
Vodni curek											0
Služ. pes z nagobč., brez vrvic						1	1				2
Služ. pes brez nagobč., na vrvici											0
Služ. pes z nagobč., na vrvici							1				1
Opozorilni strel											0
Strelno orožje											0
Skupaj	270	375	8	34	3.745	101	1.666	93	164	1.128	7.584

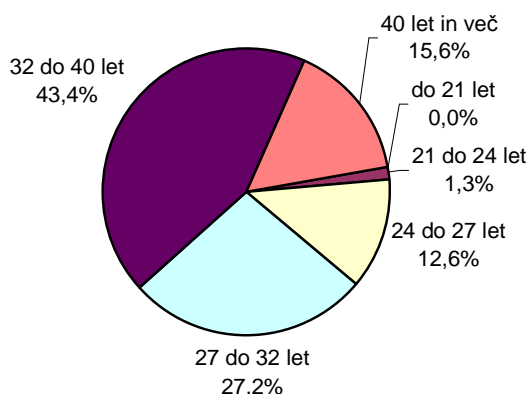
1.4. Starost policistov, ki so uporabili prisilna sredstva

Iz tabele in grafa je razvidno, da je bilo največ policistov, ki so uporabili prisilna sredstva, starih od 32 do 40 let (43,4%), nato od 27 do 32 let (27,2%) ter od 24 do 27 let (12,6%).

Starost policistov ob uporabi prisilnih sredstev

Starost	2012	2013
do 21 let	2	0
21 do 24 let	207	68
24 do 27 let	875	654
27 do 32 let	1.943	1.415
32 do 40 let	2.590	2.260
40 let in več	718	810
Skupaj	6.335	5.207

Deleži starostnih skupin policistov

2. POSLEDICE UPORABE PRISILNIH SREDSTEV IN NAPADOV

2.1. Poškodbe oseb zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov

Leta 2013 je bilo zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov na policiste poškodovanih 75 (89) kršiteljev in 108 (142) policistov. Poleg tega so bili pri 517 (546) kršiteljih in pri 22 (34) policistih vidni zunanji znaki zaradi uporabe prisilnih sredstev (praske, odrgnine, druge manjše poškodbe kože)³.

³ V preteklosti so policisti evidentirali tudi sled poškodbe, ki pa je nov klasifikator telesnih poškodb (velja od 1. 2. 1999) ne vsebuje več. Kljub temu policisti (od 1. 10. 2003), zaradi ugotavljanja morebitnega grdega ravnanja in spremljanja posledic, ki nastanejo zaradi uporabe posameznega prisilnega sredstva, opišejo vsako prasko, odrgnino ali drugo manjšo površinsko poškodbo, ki je nastala zaradi uporabe prisilnega sredstva, in sicer kot vidne zunanje znake uporabe prisilnega sredstva.

Posledice uporabe prisilnih sredstev pri policistih in kršiteljih

	Število policistov		Število kršiteljev*	
	2012	2013	2012	2013
Vidni zunanji znaki**	34	22	546	517
Lahka telesna poškodba	141	108	88	75
Huda telesna poškodba	1	-	1	-
Skupaj	176	130	635	592

* Osebe, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva.

** Praska, odrgnina ali druga manjša površinska poškodba.

Telesno poškodovanih je bilo 2,03 % (1,92 %) kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, delež vseh posledic (telesne poškodbe in vidni zunanji znaki uporabe prisilnih sredstev) pa je bil 16,06 % (13,67 %). Pri uporabi prisilnih sredstev je bilo telesno poškodovanih 2,07 % (2,24 %) policistov, ki so uporabili prisilna sredstva, delež vseh posledic pa je bil 2,50 % (2,78 %).

Kot sredstva napadov kršiteljev, zaradi katerih so bili policisti pri uporabi prisilnih sredstev telesno poškodovani oziroma so utrpeli vidne zunanje znake, so bili najpogostejši odpiranje, prijemanje, davljenje (45-krat), udarec z roko (30-krat), udarec z nogo (20-krat), drugo sredstvo (20-krat) itn.

Posledice uporabe posameznih prisilnih sredstev pri kršiteljih

Vrste prisilnih sredstev	Brez posledic	Vidni zunanji znaki	Lahka telesna poškodba	Huda telesna poškodba	smrt	Skupaj	Delež telesnih posledic (v %)
Sredstva za vklepanje in vezanje	3.063	410	6			3.479	0,2
Fizična sila – strokovni prijemi	2.702	106	53			2.861	1,9
Fizična sila – strokovni udarci	42	12	8			62	12,9
Fizična sila – strokovni meti	82	11	11			104	10,6
Fizična sila – strokovni pritiski	29	5	1			35	2,9
Fizična sila – drugi načini	706	5	11			722	1,5
Palica	50	22				72	0,0
Plinski razpršilec	148	80	1			229	0,4
Plinska in druga sredstva za pasivizacijo							
Sred. za pris. ust. prev. sreds.	13		1			14	7,1
Konjenica							
Vodni curek							
Služ. pes z nagobč., brez vrvice	1	1				2	0,0
Služ. pes z nagobč., na vrvici	1					1	0,0
Služ. pes brez nagobč., na vrvici							
Opozorilni strel							
Strelno orožje							
Skupaj	6.837	652	92			7.581	1,2

Opomba: Število poškodb pri uporabi posameznih prisilnih sredstev je večje od skupnega števila poškodovanih kršiteljev, ker se pri kršiteljih šteje le končna poškodba.

Največ telesnih poškodb kršiteljev je bilo pri uporabi strokovnih prijemov, pritiskov, udarcev in metov ter drugih oblik fizične sile, saj je bilo teh sredstev tudi največ uporabljenih.

Pri uporabi strokovnih udarcev je bil delež telesnih poškodb (lahka ali huda telesna poškodba) 12,9 % (8,5 %), pri strokovnih metih 10,6 % (3,1 %), pri strokovnih prijemih 1,9 % (2,1 %), pri strokovnih pritiskih 2,9 % (1,8 %), pri uporabi drugih načinov fizične sile 1,5 % (0,7 %) in pri uporabi sredstev za vklepanje in vezanje 0,2 % (0,3 %).

2.2. Posledice uporabe prisilnih sredstev glede na stanje kršiteljev

Stanje kršiteljev in posledice uporabe prisilnih sredstev

Stanje kršiteljev	Brez posledic	Vidni zun. znaki	Lahka tel. pošk.	Huda tel. pošk.	Smrt	Skupaj
Pod vplivom alkohola	1.277	349	50			1.676
Pod vplivom prepovedanih drog	176	47	6			229
Nepojasnjeno psihično stanje	281	61	8			350
Skupaj	1.734	457	64	0		2.255

Od 3.685 kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, jih je bilo 1.676 pod vplivom alkohola, 229 pod vplivom prepovedanih drog in 350 v nepojasnjem psihičnem stanju. Zoper navedene osebe so policisti uporabili 5.978 oziroma kar 78,8 % vseh prisilnih sredstev.

3. NAPADI NA POLICISTE

Med napade na policiste so všteta kazniva dejanja po čl. 299, 300, 301 in 302 Kazenskega zakonika RS (KZ-1).

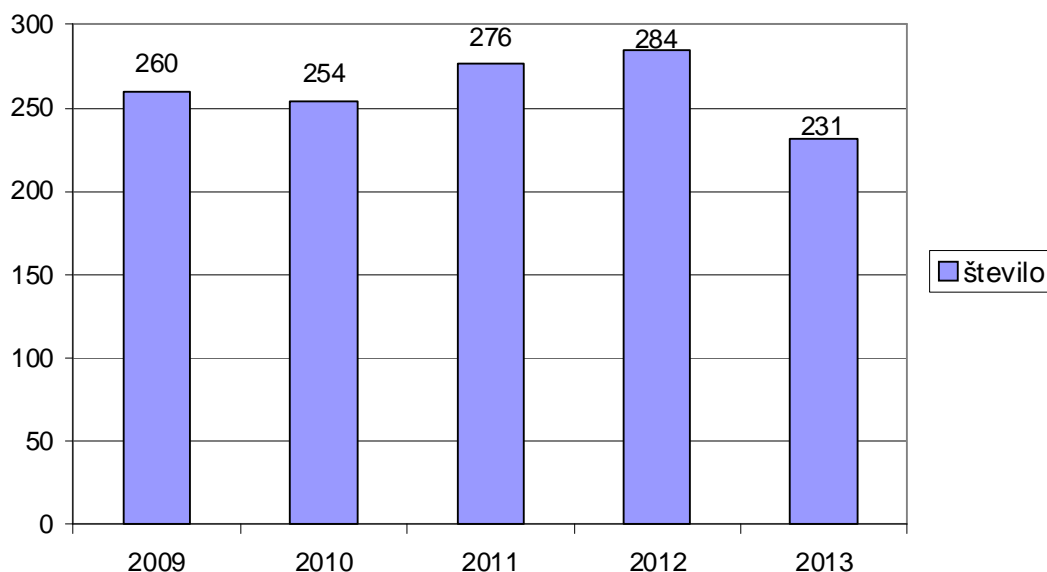
Leta 2013 je bilo 231 napadov na policiste, kar je 53 manj kot leto prej, pri tem pa je bilo oškodovanih 334 policistov, kar je 179 manj kot leto prej.

Kazniva dejanja napadov na policiste

	2012	2013	Porast/upad (v %)
Število kaznivih dejanj (299, 300, 301 in 302. čl. KZ-1)	284	231	-18,7
Število napadenih policistov	513	334	-34,9

Upad tako števila kaznivih dejanj napadov na policiste (za 18,7 %) kakor tudi števila napadenih policistov (za 34,9 %) je posledica dejstva, da so bili policisti leto prej neprimerno večkrat tarča napada, ko so varovali množične proteste na območju celotne Republike Slovenije. Ne glede na to je zmanjšanje števila kaznivih dejanj realno, saj je število teh kaznivih dejanj najmanjše v zadnjih petih letih.

Gibanje števila kaznivih dejanj napadov na policiste v zadnjih petih letih

Policisti so bili največkrat napadeni na cestah, trgih, v stanovanjih, nastanitvenih prostorih z neposredno okolico, na območju prometa, v gostinskih lokalih, na javnih prireditvah, v službenih prostorih policije itn.

Pri tem izstopa intenziteta napadov in uporabljena sredstva v nekaterih romskih naseljih, kjer navadno prihaja do množičnih napadov na policiste. Napadalci v nekaterih romskih naseljih policiste napadli tako s fizično silo kakor tudi nevarnimi predmeti, med katerimi izstopajo lesene in kovinske palice, kmetijska orodja, kamenje ipd.

Poleg napadov je bilo obravnavanih tudi 61 (66) groženj policistom, od tega največ policistom PU Ljubljana – 18, najmanj pa policistom PU Nova Gorica – 2.

Grožnje policistom

Stopnja ogroženosti	Število groženj	
	2012	2013
Nizka	61	57
Srednja	4	3
Visoka	1	1
Skupaj	66	61

4. UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

V primerjavi z letom 2012 je bilo leta 2013 število kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, število uporabljenih prisilnih sredstev ter tudi število primerov, v katerih so policisti uporabili prisilna sredstva, manjše. Število uporabljenih prisilnih sredstev se je v primerjavi z letom prej zmanjšalo za 22,2 %, število primerov, ko so policisti uporabili prisilna sredstva, se je zmanjšalo za 16,2 %, število kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, pa se je zmanjšalo za 20,7 %.

Takšno zmanjšanje povezujemo z zmanjšanjem (za 9 %) števila obravnavanih kršitev po Zakonu o varstvu javnega reda in miru⁴, pri katerih je sicer uporaba prisilnih sredstev pogosta, ter zmanjšanjem števila pridržanih oseb – za 43,3 %. To je v največji meri posledica dejstva, da je s 1. 7. 2011 začel veljati nov Zakon o pravilih v cestnem prometu (ZPrCP), ki je med drugim uvedel diskrecijsko pravico policista pri odreditvi pridržanja, s 1. 9. 2012 pa se je začela uporabljati novela tega zakona, ki je v 24. členu še bolj zaostriła pogoje za pridržanja. Novela zakona je policistom še povečala diskrecijsko pravico, da pridržanj po tej pravni podlagi ne odredijo. Tako so policisti leta 2013 po ZPrCP skupaj pridržali 600 (3231) oseb oziroma 81,5% manj kot leto prej.

V letu 2013 je prišlo do upada števila uporab pri vseh uporabljenih prisilnih sredstvih, največji upad glede na leto prej pa je pri uporabi palice – z 280 na 72 uporab oziroma za 74,3 % manj ter pri uporabi službenega psa – s 26 na 3 uporabe oziroma za 88,5 % manj. Upad števila uporabljenih prisilnih sredstev je med drugim tudi posledica dejstva, da so policisti leto prej prisilna sredstva bolj množično uporabili pri varovanju protestov na območju celotne Republike Slovenije, zlasti v večjih mestih. V letu 2013 tako tudi niso bila uporabljena prisilna sredstva, ki se praviloma uporabljajo zoper množico (konjenica, vodni curek, plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo ...).

Najpogosteje uporabljena prisilna sredstva so bila telesna sila in sredstva za vklepanje in vezanje, in sicer v 95,8 %, kar kaže, da policisti upoštevajo načelo sorazmernosti oziroma da so pri opravljanju policijskih nalog praviloma uporabili najmilejši prisilni sredstvi. Tudi telesnih poškodb kršiteljev je bilo manj kot leto prej – 75 (89) glede na sredstva in način upiranja oziroma napada.

Iz statističnih podatkov je tudi razvidno, da je bilo od 3.685 kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, kar 2.255 oziroma 61,2 % pod vplivom alkohola, prepovedanih drog ali v nepojasnjem psihičnem stanju. Zoper navedene osebe so policisti uporabili 5.978 oziroma kar 78,8 % vseh uporabljenih prisilnih sredstev. Obvladovanje takih kršiteljev je za policiste še zahtevnejše, več pa je tudi možnosti za nastanek posledic. Policisti so na splošno prisilna sredstva uporabili zakonito in strokovno v 99,7 %, kar kaže na visoko raven strokovne usposobljenosti policistov na tem področju.

Kaznivih dejanj preprečitev uradnega dejanja ali maščevanje uradni osebi in napad na uradno osebo, ko opravlja naloge varnosti, je bilo 53 manj kot leta 2012 (upad za 18,7 %), napadenih policistov pa je bilo po statističnih podatkih 179 manj kot leto prej (upad za 34,9 %). Takšen znaten upad tako števila kaznivih dejanj napadov na policiste kakor tudi števila napadenih policistov je v največji meri posledica dejstva, da so bili policisti leta 2012 pogosteje napadeni pri varovanju množičnih protestov na območju celotne Republike Slovenije, kljub temu pa je število napadov na policiste v letu 2013 najmanjše v zadnjih petih letih, kar kaže na rahlo izboljšanje stanja na tem področju.

Pri napadih na policiste po intenziteti in uporabljenih sredstvih izstopajo napadi v nekaterih romskih naseljih, kjer so napadalci policiste napadali tako s fizično silo kakor tudi s številnimi nevarnimi predmeti (napadalci so policiste obmetavali s kamenjem, udarjali s palicami, kmetijskim orodjem in

⁴ Policisti so obravnavali 23.473 (25.799) kršitev Zakona o varstvu javnega reda in miru. Največ kršitev so obravnavali po členu 7/1 ZJRM-1 (prepiranje, vpitje ali nedostojno vedenje) – 3.507 (4.302). Po členu 6/1 ZJRM-1 (izzivanje ali spodbujanje k pretepu) so obravnavali 4.698 (4.996) kršitev, po členu 6/4, v povezavi s členu 6/1, 6/2 in 6/3 ZJRM – 1 (nasilje v družini) 3.292 (3.453) kršitev, po členu 7/2 ZJRM-1 (nedostojno vedenje do uradne osebe) 2.513 (2.890) kršitev, po členu 22/1 ZJRM-1 (neupoštevanje odredbe uradne osebe) 2.072 (2.675) kršitev itn.

drugimi nevarnimi predmeti). Zaradi tega smo v SGDP GPU policijske uprave pozvali, da analizirajo tovrstne napade na policiste in nam posredujejo svoje ugotovitve in predloge za izboljšanje stanja na tem področju. Po proučitvi analiz policijskih uprav bomo v SGDP GPU skupaj z UUP in UKP GPU organizirali in izvedli strokovni posvet, na katerem bom pripravili izhodišča za izboljšanje varnosti policistov ob izvajanju policijskih postopkov v strnjenih stanovanjskih naseljih, kjer je mogoče pričakovati množične napade nanje.

Z analizo uporabe prisilnih sredstev v letu 2013 smo ugotovili tudi, da so policisti prisilna sredstva uporabili v povprečju na 52 obravnavanih kaznivih ravnanj⁵. Najredkeje so prisilna sredstva uporabili policisti PU Celje (na 71 kaznivih ravnanj), najpogosteje pa policisti PU Koper (na 33 kaznivih ravnanj). Navedeno kaže na dejstvo, da policisti v veliki večini primerov policijsko nalogo izvedejo z milejšimi ukrepi in prisilna sredstva uporabijo le takrat, ko naloge na drug način ne morejo uspešno opraviti.

Pri uporabi prisilnih sredstev prihaja do hudih posegov v človekove pravice oseb v policijskih postopkih, pri napadih na policiste pa do hudih kršitev človekovih pravic policistov. Tveganje za nastanek telesnih poškodb ali drugih neželenih posledic je pri uporabi prisilnih sredstev in napadih na policiste povečano, zato bomo tudi v prihodnje sproti spremljali in nadzirali dogajanje na tem področju ter si ves čas prizadevati, da bi bilo stanje čim boljše. Ključno za izboljšanje zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnih sredstev je kakovostno izpopolnjevanje in usposabljanje za izvajanje pooblastil s praktičnim postopkom s samoobrambo, zato bomo temu dali še večji poudarek. Strmeli bomo h temu, da inštruktorji po policijskih upravah izvajajo vadbo PPSA po metodi situacijske vadbe, kjer bodo policisti soočali z identičnimi varnostnimi dogodki kot pri izvajanju pooblastil v praksi. Poseben poudarek bomo namenili izboljšanju varnosti policistov ob izvajanju policijskih postopkov v strnjenih, zlasti romskih naseljih, kjer je možno pričakovati množične napade na policiste. Tako bomo na podlagi analiz policijskih uprav in strokovnega posveta pripravili ustrezne spremembe in dopolnitve Usmeritev za izvajanje policijske intervencije.

⁵ Zajeti so postopki oziroma obravnavanja kršitev ZJRM in drugih predpisov o javnem redu, ZPrCP in drugih predpisov s področja cestnega prometa ter obravnavanja preiskanih kaznivih dejanj, ne pa tudi drugi postopki pri katerih ravno tako pogosto pride do uporabe prisilnih sredstev (npr. privedba na podlagi odredbe pristojnega organa, ugotavljanje identitete ipd.).